Bs Bùi Duy Bình -□

Thu□c lá đi□n t□ (VAPE) l□n đ□u tiên xu□t hi□n trên các m□t báo do doanh s□ bán hàng và m□c đ□ ph□ bi□n tăng v□t. Sau đó, các báo cáo v□ các b□nh nghiêm tr□ng và t□ vong liên quan đ□n thu□c lá đi□n t□ và các ch□t khác b□t đ□u tăng lên vào mùa hè năm 2019. Đ□n gi□a tháng 2 năm 2020, t□i M□, CDC báo cáo h□n 2.800 tr□□ng h□p ch□n th□□ng ph□i ph□i nh□p vi□n trên t□t c□ 50 ti□u bang và 68 tr□□ng h□p t□ vong. EVALI, nh□ căn b□nh này hi□n đ□□c g□i, v□n ti□p t□c t□o ra các câu h□i, m□c dù các l□□t khám c□p c□u liên quan đ□n vaping đã gi□m d□n.

M□c dù t□n th□□ng n□ng và th□m chí t□ vong khi s□ d□ng VAPES d□□ng nh□ x□y ra đ□t ng□t, t□i sao thu□c lá đi□n t□ l□i đ□□c s□ d□ng trong nhi□u năm? T□i sao EVALI khó ch□n đoán? Nh□ng lo□i ch□n th□□ng ph□i nào x□y ra và nh□ng gì có th□ gây ra chúng? T□i sao ch□ m□t s□ ng□□i b□ □nh h□□ng, trong khi nh□ng ng□□i khác ti□p t□c s□ d□ng các s□n ph□m vape mà không b□ b□nh rõ ràng? Và cho đ□n nay chúng ta bi□t gì v□ nh□ng h□u qu□ lâu dài có th□ có c□a vi□c vaping?

M□c đ□ ph□ bi□n c□a VAPING tăng v□t

Đ□c bi□t là trong gi□i tr□, vi□c s□ d□ng thu□c lá đi□n t□ tăng nhanh trong nh□ng năm g□n đây. Ví d□, t□i M□, trong s□ h□c sinh trung h□c ph□ thông, t□ l□ s□ d□ng thu□c đã tăng t□ g□n 0 vào năm 2011 lên g□n 29% vào năm 2019, theo Trung tâm Ki□m soát và Phòng ng□a D□ch b□nh (CDC). Theo m□t cu□c thăm dò c□a Gallup năm 2018, □□c tính có kho□ng 9% ng□□i l□n t□ 18 tu□i tr□ lên s□ d□ng các s□n ph□m vaping .

EVALI là gì?

EVALI (e-cigarette or vaping product use associated lung injury-t□n th□□ng ph□i liên quan đ□n s□ d□ng thu□c lá đi□n t□) là m□t ph□n □ng viêm trong ph□i do các ch□t hít ph□i. V□i m□t lo□t các s□n ph□m - nhi□u s□n ph□m b□t h□p pháp ho□c gi□ m□o - và nhi□u thành ph□n khác nhau, không có gì ng□c nhiên khi EVALI cũng khác nhau. Nó có th□ x□y ra nh□ viêm ph□i, t□n th□□ng các túi khí nh□ trong ph□i (ph□ nang), ho□c m□t ph□n □ng viêm đ□□c g□i là viêm ph□i x□.

T□i sao EVALI khó ch□n đoán?

Vi□c xác nh□n ch□n đoán EVALI r□t khó khăn vì không có th□ nghi□m phòng thí nghi□m nào cho nó. Ngay bây gi□, các bác sĩ ch□n đoán EVALI d□a trên các tri□u ch□ng, vi□c s□ d□ng các s□n ph□m vaping g□n đây, các b□t th□□ng đ□□c tìm th□y trên ch□p c□t l□p ph□i và không có b□ng ch□ng v□ nhi□m trùng. Th□t không may, vi□c ki□m tra ph□i tr□c ti□p đòi h□i ph□i n□i soi ph□ qu□n, đi□u mà h□u h□t b□nh nhân đã quá n□ng đ□ có th□ ch□u đ□ng đ□□c. D□ li□u t□ nh□ng b□nh nhân đã tr□i qua n□i soi ph□ qu□n cho đ□n nay v□n ch□a xác đ□nh đ□□c c□ ch□ gây ra t□n th□□ng ph□i.

Chúng ta bi□t gì v□ nguyên nhân gây ra EVALI?

Th□t khó đ□ xác đ□nh nguyên nhân c□a EVALI. Có hàng ngàn s□n ph□m vaping v□i các thành ph□n khác nhau, bao g□m c□ các ch□t b□t h□p pháp. R□t có th□, nhi□u s□n ph□m ho□c ch□t c□ th□ đang gây ra các v□n đ□ nghiêm tr□ng v□ ph□i. Không ai bi□t t□i sao m□t s□ ng□□i b□ EVALI và nh□ng ng□□i khác thì không, nh□ng m□t ph□n c□a đi□u này có l□ là do các thành ph□n khác nhau mà h□ đã hít ph□i.

- Th□□ng hi□u ph□ bi□n nh□t liên quan đ□n EVALI là Dank Vape, m□t th□□ng hi□u s□n ph□m có ch□a THC, thành ph□n tác đ□ng th□n kinh chính trong c□n sa.
- S□ d□ng riêng các s□n ph□m có THC làm tăng nguy c□ m□c EVALI. (Không rõ li□u nh□ng ng□□i s□ d□ng vapes ch□ có nicotine cũng ti□p xúc v□i các s□n ph□m vape có THC, ho□c li□u các thành ph□n khác có gây ra t□n th□□ng ph□i hay không.)
- Vitamin E axetat có liên quan ch□t ch□ v□i EVALI. Nó đ□□c tìm th□y ph□n l□n trong các nhãn hi□u hàng gi□ (và g□n đây là các s□n ph□m c□a Juul t□ Hàn Qu□c). Vitamin E là m□t ch□t b□ sung đ□□c coi là an toàn khi u□ng ho□c bôi lên da. Vitamin E acetate là m□t d□n xu□t d□u đ□□c s□ d□ng trong các s□n ph□m vaping nh□ m□t ch□t làm đ□c. Nó đ□□c tìm th□y trong kho□ng m□t n□a s□ s□n ph□m liên quan đ□n EVALI. M□t nghiên c□u nh□ g□n đây cho th□y vitamin E l□ng đ□ng trong mô ph□i c□a b□nh nhân EVALI.

- Các thành ph□n hóa h□c khác, bao g□m ch□t béo trung tính, d□u th□c v□t, s□n ph□m ch□ng c□t d□u m□ và tecpen pha loãng đã đ□□c tìm th□y trong các m□u n□i soi ph□ qu□n c□a b□nh nhân EVALI. Nh□ng không có □ t□t c□ các b□nh nhân.

M□i lo ng□i v□ s□c kh□e lâu dài có th□ x□y ra liên quan đ□n vaping

- Đ□□ng nhiên, b□nh n□ng và t□ vong do ch□n th□□ng ph□i liên quan đ□n vaping đã nh□n đ□□c r□t nhi□u s□ quan tâm. Nh□ng có nh□ng nguyên nhân khác gây lo ng□i v□ □nh h□□ng s□c kh□e lâu dài c□a h□i hít vào, bao g□m ch□t gi□ □m, h□□ng li□u, quá trình gia nhi□t và ăn mòn cu□n dây kim lo□i.
- Ch□t gi□ □m là các ch□t ph□ gia đ□□c s□ d□ng đ□ t□o ra h□i, ch□ng h□n nh□ propylene glycol ho□c glycerol. Các t□ bào hô h□p c□a con ng□□i ti□p xúc v□i ch□t gi□ □m trong các thí nghi□m trong phòng thí nghi□m cho th□y s□ gia tăng viêm nhi□m và gi□m kh□ năng s□ng sót. Đi□u này làm d□y lên lo ng□i v□ t□n th□□ng ph□i khi m□i ng□□i hít ph□i ch□t gi□ □m.
- Hàng ngàn s□n ph□m h□□ng li□u vape đã đ□□c báo cáo. Vì nh□ng ch□t này đ□□c hít vào ch□ không ph□i qua đ□□ng tiêu hóa nên chúng không đ□□c quy đ□nh b□i Hi□p h□i các nhà s□n xu□t h□□ng v□ và chi□t xu□t (FEMA). Diacetyl, ch□t t□o cho th□c ph□m có h□□ng v□ b□ ho□c kem, là m□t ví d□. Các công nhân nhà máy ti□p xúc v□i hàm l□□ng diacetyl cao trong các nhà máy s□n xu□t b□ng ngô đã phát tri□n t□n th□□ng ph□i đ□□c g□i là “ph□i b□ng ngô”, vì v□y nó đ□□c OSHA quy đ□nh t□i n□i làm vi□c. Tuy nhiên, diacetyl đ□□c s□ d□ng trong h□n 60% các lo□i h□i có v□ ng□t, và ch□ 3-4 nhát m□i ngày đã v□□t xa gi□i h□n ti□p xúc do OSHA đ□t ra.
- Vi□c đ□t nóng các thành ph□n đ□ t□o h□i khi□n các thành ph□n hóa h□c c□a chúng b□ phân h□y, đi□u này cũng có th□ gây nguy hi□m cho s□c kh□e. Ví d□, đ□t nóng propylene glycol t□o ra aldehyde, khi□n ng□□i dùng ti□p xúc v□i n□ng đ□ h□i formaldehyde g□p 5 đ□n 15 l□n - m□t ch□t gây ung th□ đã bi□t - có trong thu□c lá đi□u.
- Ngoài ra, vi□c s□ d□ng l□p l□i các h□p m□c có th□ n□p l□i có th□ khi□n các cu□n dây nhi□t b□ng kim lo□i b□ phân h□y, có th□ d□n đ□n hít ho□c nu□t ph□i kim lo□i n□ng. Các kim lo□i đ□c h□i nh□ Mangan và k□m đã đ□□c phân l□p t□ các thi□t b□ vaping đã qua s□ d□ng. Nh□ng ch□t này có th□ gây b□nh khi ăn ph□i □ m□c đ□ cao. Cũng có nh□ng tr□□ng h□p báo cáo v□ ch□n th□□ng ph□i liên quan đ□n coban trong ch□t l□ng vaping. Đi□u này đã đ□□c cho là do ăn mòn cu□n dây.

Đi□m m□u ch□t

Hi□n t□i, CDC và FDA khuy□n cáo m□i ng□□i tránh s□ d□ng thu□c lá đi□n t□ ho□c các s□n ph□m vaping có ch□a THC, đ□c bi□t là t□ th□ tr□□ng b□t h□p pháp.

T□i Vi□t Nam, hi□n nay, m□c dù đã có nh□ng đ□ xu□t c□m s□ d□ng thu□c lá đi□n t□, nh□ng th□c tr□ng n□n s□ d□ng v□n ti□p di□n và s□ cases nh□p vi□n vì t□n th□□ng ph□i do thu□c lá đi□n t□ đang không ng□ng tăng lên. Chính vì v□y, song song v□i công tác qu□n lí, ki□m soát và ngăn ch□n các qu□ng cáo kinh doanh thu□c lá đi□n t□, m□i ng□□i dân c□n nâng cao nh□n th□c, hi□u bi□t v□ s□ nguy hi□m cũng nh□ tác h□i khôn l□□ng c□a s□n ph□m này.

Ngu□n: https://www.health.harvard.edu/blog/evali-new-information-on-vaping-induced-lung-injury-2020040319359